

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

124. An Episcopus stare debeat processui facto à iudice laico, si reus remittendus sit, vel ne? Et an non sufficient coniecturæ, indicia & præsumptiones ad declarandum, vt reus commiserit delictum in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

usque ad num. 18. & inordicus sustinet hanc sententiam nouissimè Castrus Palau tom. 2. disp. unica; de immunit. punct. 13. num. 11. & 12. ubi respondet ad argumenta contraria, & ait praxim in contrarium, si alicubi extaret, abrogandam esse vt pote iuri naturali contrariam.

3. Verùm quidquid sit de hoc, certum est, quod si reus sponte compareat non citatus, petatque audiiri pro sui defensione, omnino audiendus est; & in hoc casu, quousque audiatur se potest opponere sententiæ Episcopi declarantis immunitatem illi non competere; agit enim de graui eius præiudicio, & de iure naturæ competit ei defensio. Ita Castrus & Peregrinus locis citatis.

4. Notandum est etiam hæc obiter Episcopum non posse tradere curiæ seculari reum extractum ab Ecclesia ex præsumptionibus & coniecturis probabilibus, sed concludentem probationem requiri de delicto in Bulla excepto. Ita DD. quos ego ipse citauit in 3. part. tract. 1. resolut. 38. quibus nunc addo Castrum Palau ubi supra num. 8. qui etiam n. 9. docet quod in tali casu Episcopus non tenetur stare processui factò à iudice laico.

RESOL. CXXIV.

An Episcopus stare debeat processui factò à iudice laico, si reus remittendus sit, vel ne?

Et an non sufficiant coniectura, indicia, & præsumptiones ad declarandum, vt reus commiserit delictum in Bulla exceptuatum, sed opus est Episcopo, vt certo constet de tali delicto?

Et docet probationem sufficientem ad torturam super delicto sufficere etiam, vt declaretur ne quis gaudeat Immunitate Ecclesia. Ex part. 5. tract. 1. Resolut. 9.

§. 1. Prima opinio est affirmatiua, quam tuerentur aliqui Ministri iurisdictionis laicalis, quibus fauet Giurba conf. 50. num. 2. Sed ego profus contrariam sententiam tenendam esse puto, quam docent ferè omnes scribentes post Bullam Gregor. XIV. vt Ambrosius cap. 11. num. 12. Peregrinus cap. 3. num. 2. Italia lib. 1. cap. 6. §. i. num. 79. Bonacina de legib. disp. 3. quaest. 7. §. 7. num. 3. Guazzinus defen. 1. cap. 30. num. 7. & Riccius in praxi tom. 2. resolut. 285. num. 3. & collect. 1792. Belletus in disquis. Cler. part. 1. tit. de fauore Cler. reali. §. 4. num. 50. Vulpus in praxi cap. 3. numero 22. Farinacius conf. 1683. num. 21. & in Append. de immunit. Eccles. cap. 22. num. 373. quibus omnibus adde nouissimè ex Societate Iesv doctum Castrum Palatum tom. 2. tract. 1. disp. 1. punct. 13. num. 9. & probatur apertè ex verbis Bullæ Gregorianæ ibi: Curiaque seculari nec tradi, nec consignari possunt, nisi cognitio prius per Episcopum, seu per deputatum ab eo; an ipsi verè crimina superius expressa commiserint. In quibus verbis cognitio istius articuli specialiter demandatur, vt patet, Episcopis, seu alijs ab ipsis deputatis. Sed quando delegatur cognitio alicuius articuli, vel cause, censetur delegata potestas sumendi probationes super illo articulo, & causa; vt habetur in cap. præterea, de offic. delegat. & ibi glossa ver. delegatus. & habetur etiam in l. ubi falsi, & ibi glossa ver. rationes, C. de falsis, ergo Episcopi debent recipere probationes de præterito delicto, & non stare processui exhibitò per iudicem secularem, cum agatur de proprio interesse. Deinde confirmatur ex communi doctrina, quæ docet, iudicem Ecclesiasticum non teneri stare processui factò per iudicem secularem, vt

Tom. I. X.

inter Iuristas tenet Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 36. num. 49. Grammaticus conf. 42. num. 1. & alij, quia acta instructorij vnus iudicij in alio non probant; nisi inter easdem, personas & in eisdem causis ex cap. inter dilectos, §. in omnibus, de fide instrument. ergo, &c.

2. Vnde hæc opinio à fortiori procedit, quod fatetur ipse Giurba loco cit. n. 4. quando vrgeret aliqua suspicio contra testes examinatos à iudice laico, vel dubius esset Episcopus; nam in hoc casu certum est illum non teneri stare processui iudicis laici, sed maiorem diligentiam adhibere, faciendo examina re testes illos diligentius, vel alios pro informatione suæ conscientiæ, vt tradit etiam & testatur de praxi Curia Archiepiscopalis Neapolitanæ Ioan. Anton. Nouarius in summ. Bullarum tit. de immunit. Eccles. num. 81. & idem Castrus Palau ubi supra sic ait: Aduertendum est ab Episcopo an processus formatus à iudice seculari sit formatus antequam reus ad Ecclesiam confugerit, & consequenter antequam de immunitate tractaretur, vel postquam reus ad Ecclesiam confugit, & causa immunitatis tractatur; si formatus est processus antecedenter, estò obligatus non sit Episcopus illi stare, ob rationes dictas, ac debet quam breuissimè poterit testes illos apud se examinare, & reum iudici seculari remittere, quia nulla apparet suspicio falsi in supradicto processu. At si postquam reus ad Ecclesiam confugit processus fuerit formatus, tunc suspensionem non leuem habet falsitatis, eo quod in defensionem proprii iuris, & diminutionem Ecclesiasticæ iurisdictionis formatus fuerit. Ita ille, & ante illum Farinacius in append. de immunit. Eccles. cap. 22. num. 375.

3. Nec facit contra nostram sententiam Breue Clement. VII I. directum ad Archiepiscopum Pannonitanum die 6. Febr. 1597. ibi, si tibi summarie, simpliciter, extraiudicialiter; & quantum pro tua conscientia informatione sufficere tibi videbitur, hanc ex his verbis non sequitur, quod Episcopus teneatur stare processui iudicis laici; neque ex dictis verbis (vt obseruat ex multis Doctoribus Nouarius loco cit.) tollitur substantia probationis; longinquitas temporis, eum verba summarie, simpliciter, & de plano non excludant concludentem probationem, sed solum modum probandi.

4. Adde, & hæc, ni fallor, est vera responsio, quod in illo casu plenè constabat de delicto, neque de hoc tunc vllum extabat dubium, sed tantum difficultas erat, an illi gaudebant Ecclesiæ immunitate. Vnde tunc Clemens VII I. ne videretur approbare processum iudicis laici, dispensauit in illo casu particulari, vt Archiepisc. Pannonitanus traderet aliquos reos ex illis Curia seculari, cum tantum summaria, simplici, & extraiudiciali informatione: vnde non sequitur quod ita faciendum sit in omnibus alijs casibus.

5. Notandum est etiam hæc obiter ex dictis contra Gratianum tom. 3. c. 596. num. 23. & paucos alios, quod non sufficiunt coniectura, indicia, & præsumptiones ad declarandum, vt reus commiserit delictum exceptuatum in Bulla, sed opus est Episcopo vt certo constet de tali delicto, & ita ego cum multis Doctoribus docui in 3. part. tract. 1. resolut. 38. quibus nunc addo Riccium collect. 1792. Castillum de cif. 156. num. 5. Barbosa de iure Eccles. lib. 2. cap. 3. num. 168. Auendanum de exequend. mand. part. 1. c. 22. n. 9. & seq. & Castr. Palau ubi supra tom. 2. tr. 1. punct. 13. n. 8. quia Ecclesia habet ius tutandi omnes delinquentes ad se confugientes nisi in casibus exceptis, ipsique delinquentes ius habent ne ultra illos casus extrahantur, cap. inter alia, cap. fin. de immunit. Eccles.

Supr. hoc in Res. seq. & §. Hæc restrictio, vsque ad §. In hac materia, & §. Rationes, & seq. & §. Circa, & §. penult. & ult.

Supr. hoc in Res. præterita, §. vii. & Res. post præteritam, & infra in Resolut. seq. §. Circa secundum, & quo ad hoc in tom. 5. tr. 10. ex Res. 72. lege doctrinæ §. At hi,

G 2

cap.

cap. sicut antiquitus. 17. quæst. 4. ergo dum Prælate Ecclesiam non constat esse casum exceptum, iniuste Ecclesiam & delinquentem iure suo priuat, at per præsumptiones, & probabiles coniecturas non sufficiens constat. Tum, quia hæc præsumptiones non vincunt præsumptionem ortam ex possessione immunitatis, & iure fundato, l. fin. & ibi Doctores, ff. quod minus causa. Abbas cap. quia verisimile in 2. notab. de presump. Tum quia ad tollendum ab aliquo ius quæsitum, & hoc irreparabiliter, non sufficit coniectura, sed requiritur plena probatio. Bald. in l. indices num. 2. C. de iudic. Speculator. tit. de offic. omn. iud. §. fin. 18. Ceteras rationes pro hac firmanda sententia videbis penes Palaum loco cit. cui etiam adde Sanchez in opuse tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 1. num. 2. hanc etiam sententiam absolute docentem.

6. Non desinam tamen hic adnotare Guarrinum in defens. reorum tom. defens. 1. c. 31. num. 9. Castillum decis. 156. num. 9. Riccium in praxi tom. 2. resol. 450. num. 3. Regentem Constantium in supplic. ad Paul. V. num. 69. Gamba decis. 179. docere probationem sufficientem ad torturam super delicto sufficere, etiam ut declaretur, ne quis gaudeat Ecclesie immunitate. Unde ex his patet Giurbam, virum aliqui Ecclesiastica immunitati bene affectum, cons. 50. num. 10. non bene dixisse Riccium nostram sententiam tenentem hallucinatum fuisse, nam communiter DD. illam tuerentur, & idem aduersus Giurbam nominatim illam tenet nominim Io. Anton. Nouarius in sum. Bull. tit. de immunit. Eccles. num. 88. & alij penes ipsum.

Sup. hoc in
R. seq. §.
C. ea secun-
dum paulo
postinitium.

IN TRACTATU I.

De Immunitate Ecclesiastica.

RESOL. IX. pag. 12. circa finem resol. deleantur illa verba: *Et ita audiuit fide digno, tenere sacram Congregationem immunitatis,* & addatur hæc in fine. Quibus etiam post hæc scripta verbum adde Ioan. Baptist. Ciarlinium controv. forens. cap. 10. a num. 61. usque ad num. 107. vbi, me citato, firmat post Bullam Gregor. requiri probationem veram, & plenam de delictis in illa exceptuatis, & in facti contingentia; adi illum, & non pigebit, fusc enim & solide quæstionem pertractat, & respondet ad Breue Clem. VIII. directum nostro Archiepiscopo Panonn.

RESOL. CXXXV.

An Episcopus, ut ferat sententiam, si reus debeat, necne gaudere Immunitate Ecclesia, debeat stare processui facto à iudice laico?

Et an requiratur plena delicti probatio? Ex part. 6. tit. 1. Ref. §. 1.

§. 1. **H**ic casus frequenter accidit; & de illo ego differui in part. 5. tract. 1. resol. 9. Sed quia postea ab Eminentiissimo heu quondam Domino meo Laelio Cardinali Bificia duo Consilia incertorum Auctorum habui circa præsentem quæstionem, in gratiam curiosorum, non gravabor hic illa per extensum apponere, & iudicium meum ferre.

CONSILIUM PRIMVM.

2. Ad quodationem illius difficultatis: Verum

Que hic est
Ref. antec-
des, & supra
in Ref. 12. §.
16. & in Ref.
118. §. Nec
obitat, & la-
tè infra a §.
Quoad pri-
mum huius
Ref.

Episcopus cognoscens de delicto eius, qui ad Ecclesiam confugit; possit ex processu iudicis Laici probationes assumere; ne in ambiguo versetur, indagandus ante omnia est germanus Gregorianæ constitutionis sensus; cum non ita dilucida sit, ut diuersas admittere nequeat interpretationes. Etenim in versiculo *sed vniuersis*, præcipitur Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis cæterisque Ecclesiarum Prælatibus secularibus & Regularibus, ut quoties qui ad loca immunitatis confugerint; ut delicta excepta eorum iudicio commisisse videbuntur eos, si requisiti, facti in seculari iudicio tradant. Postea prohibentur iudices Laici absque expressa licentia Episcopi, & interuentu personæ Ecclesiasticæ ab Ecclesiis delinquentes abducere, præterquam si requisiti consignare detrectauerint. Denique constitutio mandat abductos delinquentes in Carceribus Curie Ecclesiasticæ deponi, nec prius tradi, quam Episcopus cognouerit, an ipsi verè excepta crimina perpetrauerint, tumque Episcopo mandante per iudicem Ecclesiasticum, omni appellatione remota consignari.

3. Hæc igitur constitutionis pars aliam atque aliam potest expositionem recipere: vna est, quod duo in hac constitutione definiuntur casus; quorum prior sit, cum nulla inter Episcopos & iudices Laicos circa commissi criminis veritatem orta discrepantia, refugientes ex Ecclesiis per Episcopos abstrahuntur, & secularibus Magistratibus, consignantur: hoc enim casu delicti probatio Episcopi iudicio committitur, ut in versic. *Sed vniuersis*. Posterior autem casus est cum educendi licentiam, ipsique educationi assistere Episcopis reculantibus, reos per se Laici extrahunt, tunc enim mitti statim ac extracti fuerint ad Episcopales carceres debent, nec inde abduci, tradique secularibus iudicibus, donec Episcopus cognouerit, verène maleficia excepta commiserint, quo cognito, quacunque appellatione reiecta consignandi sunt. Qui secundus casus deciditur in versicul. *Ne autem*, & in versicul. *Quodque delinquentes*.

4. Hæc autem expositio suadet ex pluribus. Primo quia cum in versicul. *Sed vniuersis* per facultatem, immò verò expressum præceptum Episcopis iniunctum tradendi in casibus supra declaratis criminosos, esset res expedita, non erat cur aliud tubingeretur, nisi quæstionis diuersitas, de qua in præsentis explanatione, id postulasset, fuisset enim frustra effundere verba contra Legislatoris morem, ac dignitatem, cap. si Papa, §. 1. de privileg. in 6. l. 1. in fin. ff. ad Municip.

5. Et absolute, atque omnino separatæ orationes, contentaque in eis dispositiones inuicem extenderentur contra textum in l. *sed etsi per præterem*, §. *hac clausula il* in fin. ff. ex quibus caus. maior. in l. *coheredi*, §. *qui patrem*, ff. de vulg. & pupillar. & in cap. cum delicti, de donat.

6. Secundo loquendi modus est valde diuersus: nam in versicul. *Sed aduersis*, admodum simpliciter Episcoporum iudicio criminum inuestigatio committitur de extractis ad carceres Episcopales deducendis nihil dicitur, & appellatio ab Episcoporum pronuntiatione non tollitur, immò à signatura passim admittitur. At in versic. *Quodque delinquentes*, & majori verborum pondere eis iniungitur, ut cognoscant, an verè scelera, de quibus accusantur, refugæ parauerint, abducti in carceribus Ecclesiasticis reponi iubentur, & omnis prouocatio remouetur. Tanta autem in loquendi, & agendi ratione diuersitas casuum diuersitatem proculdubio demonstrat. l. si idem, & ibi Bart. Sal. Fulgof. Castren. & alexand. Cod. de iudic. l.

7. Tertio